Г.В. Охромий
Методы оценки толерантности
к физическим нагрузкам по показателям силы
и лабильности нервной системы 121

СІМЕЙНА МЕДИЦИНА

Н.Г. Гойда, Л.Ф. Матюха
Актуальність питань акушерства і пери-неонатології
для сімейного лікаря..... 127

ПРОФІЛАКТИЧНА МЕДИЦИНА

М.П. Гребняк, С А. Щудро
Аліментарна профілактика дієтозалежних станів
серед учнів загальноосвітніх шкіл 132
Т.А. Беломеря, Л.М. Селищева,
И.И. Сошенко, М.Ю. Вершинина
О состоянии и усовершенствовании эпиднадзора
и профилактики гнойных бактериальных менингитов 139

МЕДИЧНА ОСВІТА

В.М. Лобас, Н.А. Стичинська, О. Т.Дорохова,
Г. О. Слабкий, Н. М. Адоньєва Досвід
формування навичок з організації охорони
здоров'я у лікарів-інтернів
зі спеціальності «Акушерство та гінекологія» 141
В.Й. Шатило, В.Л. Весельський, О.В. Горай,
Н.П. Леонченко, В.О. Коваленко,
LP. Махновська, Ю.В. Шатило
Роль науково-пошукової роботи в удосконаленні системи
підготовки медичних кадрів і підвищенні якості
медичного забезпечення населення..... 144
В.Й. Шатило, О.В. Горай, Н.П. Леонченко, LP. Махновська
Роль студентського самоврядування
в гуманітарному вихованні студентів-медиків..... 148

МЕДИЧНЕ ПРАВО

Т.О. Слабкий, Ф.П. Ринда
Нормативно-правова база України щодо контролю
над тютюном та шляхи подальшого її удосконалення . 151
В.М. Бодак, В.С. Швецов, А.В. Ліпухін
Проблеми правового поля ринку лікарських засобів . . 164
Б.Л. Подлужный
Вопросы права тяжелобольных и умирающих граждан
в зарубежном законодательстве 172

АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД НАУКОВОЇ
ЛІТЕРАТУРИ

Т.К. Кульчицька, И.О. Кульчицька
Висвітлення регіональних аспектів стану здоров'я
населення України в науковій літературі 178

І.А. Васянович
Розробка клінічних індикаторів
процесу медичної допомоги
(огляд літератури) 185

ФАРМАКОТЕРАПІЯ

П. С. Кризина
Нові лікарські засоби широкого спектру дії
на основі нанодисперсних феромагнетичних порошків
для місцевого лікування ран .....

БОРОТЬБА З КУРІННЯМ

Т. І. Андреева, К. С. Красовський
Нараженість населення України на дію
навколишнього тютюнового диму та
потенціал заходів щодо заборони куріння
на робочих і в громадських місцях 191

ПРОБЛЕМИ ЕКОЛОГІЇ ТА
ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

С В. Грищенко, В.М. Агарков, Т.К. Северин,
А.В. Абакумова, И.И. Грищенко
Экологические детерминанты болезней
системы кровообращения
среди населения экокризисного региона 198
М.І. Ципко, СМ. Янченко
Вплив шкідливих чинників навколишнього природного
середовища на стан здоров'я населення України 202

ІСТОРІЯ МЕДИЦИНИ

О.М. Щборовський
Українські лікарські товариства в Галичині
та діаспорі як осередки соціальної медицини 205

ДОСВІД

О.М. Талалаєнко, Т.П. Борисова, О.П. Денисенко,
Н.М. Адоньєва, Р.В. Басій, О.П. Шестова
Електронні навчальні видання
у вивченні клінічних дисциплін..... 209
В. М. Лобас, Е. Т. Дорохова,
Н.Н. Адоньєва, Н.А. Стычинская
Опыт преподавания
организаторам здравоохранения
темы «Стандартизация в медицине» 211

НАУКОВІ ФОРУМИ

В. Т. Нековаль, М. М. Комарницька
Конференція пам'яті професора С.А. Томіліна 214

УДК 613.84:616-055./. 2(477)

НАРАЖЕНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ НА ДІЮ НАВКОЛИШНЬОГО ТЮТЮНОВОГО ДИМУ ТА ПОТЕНЦІАЛ ЗАХОДІВ ЩОДО ЗАБОРОНИ КУРІННЯ НА РОБОЧИХ І В ГРОМАДСЬКИХ МІСЦЯХ

Т.І. Андреєва, К. С. Красовський (Київ)
Школа охорони здоров'я Національного університету «Києво-Могилянська академія»
Український інститут громадського здоров'я МОЗ України

Численні наукові дослідження [1; 9] переконливо свідчать, що тютюновий дим є одним з найнебезпечніших для здоров'я людини чинників довкілля. І хоча відносні ризики пасивного куріння для здоров'я малі порівняно з активним, вплив навколишнього тютюнового диму на здоров'я населення є величезним.

Проведені дослідження однозначно показали, що нараженість на дію тютюнового диму не тільки підвищує ризик захворювань у некурців, але і те, що цей ризик є нелінійним [8]. Навіть незначна нараженість на дію тютюнового диму має істотний вплив, передусім на серцево-судинні захворювання, а подальше зростання дії тютюнового диму призводить до відносно невеликого зростання ризику.

Зважаючи на значну дію пасивного куріння на здоров'я, особливо молодшого покоління, заходи щодо обмеження куріння у громадських місцях, робочих і житлових приміщеннях мають стати однією з головних цілей охорони здоров'я.

В Україні рівень поширеності активного куріння є досить високим і останніми роками збільшився [5]. Така ситуація неминуче призводить і до високої поширеності пасивного куріння.

У 2006 р. Україна ратифікувала Рамкову Конвенцію з боротьби проти тютюну (РКБТ), міжнародний договір, що накладає юридичні зобов'язання. Стаття 8 РКБТ накладає зобов'язання щодо прийняття і здійснення ефективних законодавчих, виконавчих, адміністративних та інших заходів, які забезпечують захист від впливу тютюнового диму на робочих місцях усередині приміщень, у громадському транспорті та інших громадських місцях [2].

У 2005 р. ухвалено Закон України «Про заходи щодо попередження та зменшення вживання тютюнових виробів і їх шкідливого впливу на здоров'я населення», одним з основних завдань якого є «забезпечення захисту людини від шкідливого впливу тютюнового диму на робочих і в громадських місцях». Статтею 13 цього закону забороняється куріння тютюнових виробів на робочих і в громадських місцях, за винятком спеціально для цього відведених місць. Статтею 9 цього закону органам місцевого самоврядування надано повноваження визначати вільні від куріння місця.

Загальновідомо, що ці положення законодавства виконуються незадовільно. Однією з причин цього є широко розповсюджена думка, що куріння в громадських і на робочих місцях взагалі не варто забороняти, бо ці заборони не дають позитивних наслідків і не підтримуються населенням. На думку противників заборони куріння, курцям і некурцям треба просто домовитись між собою без будь-яких адміністративних важелів.

З огляду на таке ставлення деяких противників впровадження заборони куріння в громадських місцях **метою** цього дослідження була оцінка, чи може вплинути заборона куріння на фактичний рівень нараженості населення на дію тютюнового диму, і як населення ставиться до впровадження заборони куріння у громадських місцях.

Для досягнення цієї мети ми визначали:

- рівень нараженості населення України на дію тютюнового диму;
- чинники нараженості, для цього оцінити зв'язок з такими факторами, як ставлення до тютюнового диму, знання про його шкідливість, індивідуальна поведінка, спрямована на захист від тютюнового диму, наявність курців серед оточення, заборона куріння тощо;
- ставлення населення України до захисту від шкідливого впливу тютюнового диму на робочих і в громадських місцях.

Матеріали і методи

Дослідження проведено за результатами національних репрезентативних опитувань населення у 2000 р. [6] та 2005 р. [8]. Вивчали думку респондентів щодо шкідливості тютюнового диму та захисту від нього.

Таблиця 1 **Бінарний логістичний регресійний аналіз нараженості на дію навколишнього тютюнового** диму **щоденно і частіше порівняно з меншою нараженістю**

		Кількість респондентів	ORadj*	95,0% Довірчий інтервал для ORadj*	
				Нижній	Верхній
Тип населеного пункту	Місто більш 1 млн. мешканців	357	1,00		
	Обласний центр	334	**0,64**	**0,46**	**0,90**
	райцентр	221	0,76	0,52	1,12
	село	220	**0,62**	**0,42**	**0,92**
Наявність курців у сім'ї	Так	222	1,35	0,99	1,85
	Ні	910	1,00		
Вікові групи (років)	15-29	428	1,00		
	30-44	420	**0,74**	**0,55**	**1,00**
	45-59	251	**0,64**	**0,45**	**0,90**
	60-74	29	**0,34**	**0,15**	**0,80**
	75 і старше	4	0,69	0,09	5,37
Наявність друзів, які курять	так	230	0,83	0,58	1,19
	ні	902	1,00		
Наявність колег, що курять	Так	150	**1,50**	**1,01**	**2,24**
	Ні	982	1,00		
Вважають тютюновий дим:	Нешкідливим	58	0,79	0,43	1,47
	Шкідливим	1074	1,00		
Чи вважаєте Ви, що права тих, хто не курить, мають захищатися за допомогою заборони куріння в громадських місцях ?	Ні	51	1,42	0,71	2,87
	Так	1081	1,00		
Чи вважаєте Ви, що пасивне куріння викликає хвороби і смерть	так	313	1,29	0,95	1,76
	ні	819	1,00		
Чи вважаєте Ви, що люди мають право працювати у середовищі, вільному від тютюнового диму	так	693	0,84	0,64	1,11
	ні	439	1,00		
Чи просите Ви зазвичай не курити у Вашій присутності чи в присутності Ваших дітей, інших членів сім'ї?	Завжди	300	1,00		
	Залежно від ситуації	394	0,83	0,59	1,17
	Рідко чи ніколи	438	0,84	0,59	1,21
Там, де ви працюєте чи навчаєтесь...	Куріння повністю заборонене чи просто ніхто не курить	201	1,00		
	Куріння обмежено спеціальними приміщеннями, ізольованими від	390	1,25	0,87	1,82
	Куріння дозволене в спеціальних місцях, але їх змушені відвідувати некурці	226	1,49	0,98	2,27
	Куріння не обмежене	315	**1,96**	**1,31**	**2,92**
У вашому помешканні (будинку чи квартирі)…	Курці відсутні	331	1,00		
	Члени сім'ї та гості курять лише на вулиці	325	**2,44**	**1,69**	**3,52**
	Куріння відбувається на сходовій клітці, балконі чи інших місцях	276	**2,94**	**1,98**	**4,37**
	Куріння відбувається в окремих приміщеннях - одній кімнаті,	146	**4,84**	**2,93**	**7,99**
	Курити можуть у будь-якому місці	54	**5,23**	**2,47**	**11,04**

** співвідношення шансів, контрольоване за статусом куріння, статтю, віком, місцем проживання, освітою, знанням про вплив тютюнового диму, ставленням до нього, наявністю курців серед членів сім'ї, друзів, колег, забороною куріння та іншими змінними у таблиці.*
*** жирним шрифтом виділено достовірні взаємозв'язки.*

В опитуванні 2005 р. респондентів запитували «Чи доводиться Вам вдихати чужий тютюновий дим?» з варіантами відповідей: (а) «майже ніколи або рідко»; (б) «декілька разів на тиждень»; (в) «майже щодня»; (г) «регулярно по кілька годин на день».

Ще до прийняття закону в 2005 р. в багатьох установах і організаціях діяли внутрішні правила, які забороняли куріння в певних місцях, іноді навіть в усіх приміщеннях. Тому в опитуванні 2005 р. респондентів просили визначити ситуацію щодо куріння там, де вони працюють чи навчаються, з такими варіантами відповідей: (а) «Куріння повністю заборонене чи просто ніхто не курить»; (б) «Куріння обмежене спеціальними приміщеннями, ізольованими від інших приміщень»; (в) «Куріння дозволене в спеціальних місцях, але їх змушені відвідувати й ті, хто не курить»; (г) «Куріння не обмежене».

Ставлення до проблеми пасивного куріння вивчалося за допомогою таких запитань: «Як Ви вважаєте, шкідливий чи нешкідливий для Вас дим сигарет інших людей?» з варіантами відповідей: (а) «Ні, нешкідливий»; (б) «Скоріше нешкідливий»; (в) «Скоріше шкідливий»; (г) «Так, шкідливий».

Для оцінки впливу багатьох змінних на ознаки нараженості на дію тютюнового диму і ставлення до нього та регуляторних рішень використовували багатомірні методи аналізу даних. Результати опитувань оброблялися за допомогою методу бінарного логістичного регресійного аналізу з використанням статистичного пакету SPSS 10.0.5.

Результати дослідження та їх обговорення

Нараженість на дію навколишнього тютюнового диму населення України.

Більшість населення України (53%) принаймні щодня відчуває вплив тютюнового диму. Якщо взяти до уваги нараженість на дію навколишнього тютюнового диму, 74% колишніх курців і 65% некурців повідомляють, що вони відчувають такий вплив. Нараженість на дію навколишнього тютюнового диму значною мірою пов'язана з віком. Що старші респонденти, то рідше вони відчувають вплив тютюнового диму. Люди у великих населених пунктах більшою мірою відчувають вплив тютюнового диму, аніж у менших за розміром населених пунктах. Мешканці села якнайменше вважають, що вони наражені на вплив тютюнового диму.

Для аналізу методом бінарного логістичного регресійного аналізу впливу різних факторів на нараженість на дію оточуючого тютюнового диму порівнювалися дві групи:

1. Ті, хто наражається на пасивне куріння кожного або майже кожного дня.
2. Ті, хто наражається на пасивне куріння кілька разів на тиждень або рідше.

Результати показані у таблиці 1.

Виявилось, що ступінь нараженості на тютюновий дим достовірно залежить лише від місця проживання, обмежень куріння на роботі та вдома і наявності колег, що курять.

Водночас заходи індивідуальної поведінки не призводять до достовірного зменшення нараженості на тютюновий дим: ані уявлення людини про шкідливість тютюнового диму, ані власні прохання не курити у своїй присутності, ані наявність членів сім'ї, що курять, ані навіть власне куріння вже не мають значення.

Це означає, що мешканці України не можуть самостійно захистити себе від тютюнового диму. Серйозно вплинути на ситуацію пасивного куріння може лише централізоване ухвалення правил щодо заборони куріння на робочих і в громадських місцях.

Ставлення населення України до захисту від шкідливого впливу тютюнового диму. Розподіл відповідей респондентів щодо їхнього ставлення до тютюнового диму та заходів контролю куріння в громадських місцях, а також соціально-демографічні характеристики показані в таблиці 2. Протягом п'яти років збільшилася частка тих, хто усвідомлює негативний вплив тютюнового диму і підтримує законодавчу заборону куріння в громадських місцях.

Але оскільки вибірки 2000 та 2005 рр. відрізнялися щодо освіти та місця проживання респондентів, ми проконтролювали вплив різних соціально-демографічних показників, які можуть бути пов'язані зі ставленням до пасивного куріння та статусом куріння. Результати показані в таблицях 3 та 4.

Ставлення до нараженості на дію навколишнього тютюнового диму найкраще прогнозується за статусом щодо паління. Тоді як 68% теперішніх курців вважають, що тютюновий дим точно шкідливий, цей відсоток серед колишніх курців становить 78% і 84% серед некурців. Курці набагато рідше погоджуються з тим, що тютюновий дим шкідливий (OR=0,19 95%CI 0,15-0,26).

Чоловіки менш обізнані щодо шкоди тютюнового диму порівняно з жінками. Хоча люди з вищим рівнем освіти мають тенденцію до більшої обізнаності про шкоду тютюнового диму, цей зв'язок не є статистично значним. Те саме стосується місця проживання та віку. З урахуванням усіх цих факторів рівень усвідомлення шкідливості впливу тютюнового диму населенням України між 2000 та 2005 рр. значно підвищився (OR=3,03 95%CI 2,33-3,95).

Рівень розуміння, що пасивне паління може бути причиною захворювань і навіть смерті, низький (28%), але зростає з віком. Жінки більш поінформовані щодо цього факту, за чоловіків. Найменш поінформовані такі соціальні групи: приватні підприємці (17%), військо-

Таблиця 2

Характеристика вибірок 2000 та 2005 рр. за ставленням до проблеми навколишнього тютюнового диму за соціально-демографічними показниками

		2000	2005
Як Ви вважаєте, чи шкідливий для Вас сим сигарет інших людей?			
	ні	4,41	2,77
	скоріше, ні	11,60	2,96
	скоріше, так	33,58	17,34
	так	50,42	76,93
Чи вважаєте Ви, що права тих, хто не курить, мають захищатися за допомогою заборони куріння в громадських місцях (таких як громадський транспорт, школи, спортивні майданчики, стадіони, дискотеки)?			
	Так	86,84	96,06
	Ні	13,16	3,94
Характеристики вибірок двох опитувань			
Стать	Чол.	46,58	46,64
	Жін	53,42	53,36
Освіта	неповна середня	22,56	16,51
	Середня	66,02	38,88
	незакінчена вища	2,23	24,97
	вища	9,19	19,64
Тип населеного пункту	Місто більш млн. мешканців	5,34	25,77
	обл. центр	24,26	26,80
	райцентр	40,57	18,54
	село	29,83	28,90
Люди, що курять щодня		34,17	36,40
Люди, що курили на час опитування		40,01	39,93
Люди, які коли-небудь курили		59,82	63,02

вослужбовці (18%), директори підприємств і компаній (22%), учні та студенти (23%), інваліди (23%).

Аналіз підтримки заходів щодо контролю куріння в громадських місцях показаний у таблиці 4. Ця підтримка вища серед некурців, жінок, осіб віком 30—44 та 60—74 роки, зростає з рівнем освіти, тим більше, чим менше населений пункт, де мешкає респондент.

З урахуванням усіх цих факторів рівень підтримки заходів щодо контролю куріння у громадських місцях населенням України між 2000 та 2005 рр. значно підвищився (OR=4,40 95% CI 3,19-6,07).

На запитання цього опитування щодо необхідності захисту прав тих, хто не палить, через заборону паління в громадських місцях у 2005 р. отримано переважну більшість позитивних відповідей (96%). Підтримка цієї Пропозиції виявилася вищою серед некурців (98%) і колишніх курців (97%) порівняно з активними курцями, які значною мірою підтримують цю ідею (92%).

Більшість опитаних (58%) погоджується з ідеєю про те, що люди мають право працювати у середовищі, вільному від тютюнового диму. Це переконання частіше домінує серед жінок, аніж серед чоловіків. Що вищий рівень освіти респондентів, то більша частка тих, хто вважає, що природно працювати у середовищі, вільному від тютюнового диму. Менеджери, адміністратори, люди розумової праці — це групи, де рівень погодження з таким твердженням був най-

Таблиця 3

Бінарний логістичний регресійний аналіз знань про шкідливий вплив навколишнього тютюнового диму

Показник		Кількість респондентів	ORadj*	95,0% Довірчий інтервал для ORadj*	
				Нижній	Верхній
Рік	2005	2029	**3,03**	**2,33**	**3,95**
	2000	1784	1,00		
Стать	муж	1675	**0,67**	**0,52**	**0,86**
	жен	2138	1,00		
Освіта	неповна середня	723	1,00		
	Середня	1965	1,07	0,80	1,44
	незакінчена вища	552	1,38	0,85	2,22
	вища	573	1,44	0,92	2,23
Тип населеного пункту	Місто більш 1 млн. мешканців	630	1,00		
	обл. центр	972	0,90	0,61	1,33
	райцентр	1117	0,90	0,61	1,34
	село	1094	0,94	0,63	1,39
Статус щодо паління на час опитування	курці	1485	**0,19**	**0,15**	**0,26**
	некурці	2328	1,00		
Вікові групи (років)	15-29	1013	1,00		
	30-44	1031	0,88	0,66	1,18
	45-59	903	0,95	0,69	1,29
	60-74	727	0,77	0,54	1,09
	75+	139	0,52	0,25	1,09

* Співвідношення шансів, контрольоване за іншими змінними у таблиці;
** Жирним шрифтом виділено достовірні взаємозв'язки

вищим (67%). Люди, які живуть у сільській місцевості, найрідше (50%) погоджувалися з таким твердженням.

В опитуванні 2000 р. 40% респондентів зазначили, що намагаються просити не курити в їхній присутності. В опитуванні 2005 р. респондентів попросили визначити, чи заперечують вони проти паління та просять людей припинити палити поруч з собою, своїми дітьми або іншими членами сім'ї. Варіанти відповідей були такими: «завжди» (30%), «залежно від ситуації» (30%), «зрідка або ніколи» (40%).

Для подальшого аналізу другий і третій варіанти відповіді поєднано у варіант «іноді або ніколи».

Існують великі відмінності між поведінкою чоловіків і жінок щодо їхньої реакції на інших людей, які палять поруч. 41% опитаних жінок відповіли, що вони завжди просять курців припинити палити поруч з ними та своїми дітьми або іншими членами сім'ї, і лише 16% чоловіків поводяться так само у схожій ситуації.

Головним результатом цього дослідження є висновок, що в Україні заборона куріння на робочих місцях є надійним заходом щодо зменшення нараженості населення на дію тютюнового диму. Причому заходи індивідуальної поведінки не можуть захистити людину від такої нараженості.

Таблиця 4

Бінарний логістичний регресійний аналіз ставлення до законодавчого регулювання заборони куріння в громадських місцях

		Кількість респондентів	ORadj*	95,0% Довірчий інтервал для ORadj*	
				Нижній	Верхній
рік	2005	2029	**4,40**	**3,19**	**6,07**
	2000	1784	1,00		
Стать	Чоловіки	1675	**0,52**	**0,39**	**0,69**
	жінки	2138	1,00		
Освіта	неповна середня	723	1,00		
	Середня	1965	**1,83**	**1,34**	**2,50**
	незакінчена вища	552	**1,97**	**1,15**	**3,37**
	вища	573	**2,17**	**1,36**	**3,45**
Тип населеного пункту	Місто більш 1 млн. мешканців	630	1,00		
	обл. центр	972	**1,76**	**1,20**	**2,59**
	райцентр	1117	**2,43**	**1,63**	**3,61**
	село	1094	**3,60**	**2,35**	**5,52**
Статус щодо паління на час опитування	курці	1485	**0,41**	**0,31**	**0,54**
	некурці	2328	1,00		
Вікові групи (років)	15-29	1013	1,00		
	30-44	1031	**1,49**	**1,08**	**2,06**
	45-59	903	1,27	0,93	1,76
	60-74	727	**1,72**	**1,17**	**2,54**
	75+	139	3,93	0,93	16,57

Цей результат не суперечить висновкам багатьох досліджень [7], проведених у розвинутих країнах, які стали підставою для розробки положень Рамкової Конвенції з контролю над тютюном.

До того ж обмеження куріння на робочих місцях в Україні дає і інші позитивні результати: ті, хто працює там, де куріння заборонено або суворо обмежено, рідше починають курити та частіше припиняють курить, а ті, хто продовжує курити, викурює меншу кількість сигарет [6].

За період з 2000—2005 рр. серед населення України зросло усвідомлення як шкоди тютюнового диму, так і необхідності захисту від нього тих, хто не курить.

Це свідчить про певні успіхи в інформуванні населення про проблему тютюнового диму, що є необхідною складовою вирішення цієї проблеми громадського здоров'я.

Проте в ставленні населення до тютюнового диму існують певні протиріччя: хоча 94% респондентів в 2005 р. вважало тютюновий дим шкідливим, лише 28% з них зазначили, що пасивне куріння може стати причиною захворювань і навіть смерті. Таким чином, пропагандистські зусилля щодо шкоди тютюнового диму слід спрямовувати не на загальні заклики щодо шкоди тютюнового диму, а на пояснення, у чому саме полягає ця шкода, насамперед показуючи, які са-

ме захворювання викликає пасивне куріння у дітей та дорослих.

Різним є ставлення респондентів і до захисту від тютюнового диму в громадських та на робочих місцях. Захист прав тих, хто не курить, у громадських місцях підтримує 96%, а на робочих місцях — лише 58%. Це свідчить про те, що більше уваги треба приділяти поясненню того, що кожна людина має право не дихати отруйними речовинами тютюнового диму під час виконання своїх виробничих обов'язків.

Обмеження цього дослідження є типовими для всіх крос-секційних (одномоментних) досліджень. Крім того, результати оцінки нараженості респондентів на дію тютюнового диму базуються на самооцінках цієї нараженості, а не на інструментальних методах. Більш надійними можуть бути висновки, отримані в проспективному дослідженні, в якому ознаки нараженості вимірюються за допомогою інструментальних методів до та після проведення певних заходів щодо контролю куріння в громадських та на робочих місцях.

Висновки

1. Більшість населення України (53%) перебуває під впливом тютюнового диму принаймні щоденно.
2. Заборона куріння на робочих місцях призводить до суттєвого зменшення нараженості населення на дію тютюнового диму.
3. Громадяни України не можуть самостійно захистити себе від тютюнового диму. Серйозно вплинути на ситуацію пасивного куріння може лише централізоване ухвалення правил щодо заборони куріння на робочих і громадських місцях.
4. Підтримка населенням України законодавчої заборони куріння в громадських та на робочих місцях є значною і останніми роками вона зростала.
5. Обізнаність про шкоду тютюнового диму та усвідомлення необхідності законодавчого регулювання останніми роками зросла, проте слід проводити інформаційні кампанії, які показують, в чому саме полягає шкода пасивного куріння.

Список літератури

1. *Андреева Т.И., Красовский К.С.* Табак и здоровье. — К., 2004. — 224 с.
2. *Красовский К.С.* Табак и закон. — К., 2005. — 136 с.
3. *Красовський К. С., Андреева Т. І., Крисанов Д. Ф.* та ін. Економіка контролю над тютюном в Україні з точки зору громадського здоров'я. — К.., 2002. — 138 с.
4. *Тютюн* в Україні: національне опитування щодо знань, ставлення та поведінки. — К.: Міжнародний центр перспективних досліджень, 2005. — 94 с
5. *Andreeva T.I., Krasovsky K.S.* Changes in smoking prevalence in Ukraine in 2001-5 // Tobacco Control. — 2007. - Vol. 16.-P. 202-206.
6. *Andreeva T., Krasovsky K.* Do workplace smoking regulations influence smoking behavior? Example of Ukraine // 4th European Conference Tobacco or Health, 2007. Abstract Book. — P. 108.
7. *Protection* from exposure to second-hand tobacco smoke. Policy recommendations / World Health Organization. — Geneva, 2007. - 50 p.
8. *The Health* Consequences of Involuntary Exposure to Tobacco Smoke. Report of the Surgeon General. Executive Summary// US Department of Health and Human Services. - Rockville, 2006. - 27 p.
9. *Tobacco* Smoke and Involuntary Smoking. IARC Monograph 83. International Agency for Research on Cancer. — Lyon, 2004.- 1452 p.

Подверженность населения Украины действию окружающего табачного дыма и потенциал мер по запрету курения на рабочих и в общественных местах

Т.И. Андреева, К.С. Красовский (Киев)

Представлена оценка степени подверженности населения Украины воздействию вторичного табачного дыма и факторов, которые ее определяют, учитывая существовавшую еще до принятия соответствующего законодательства неоднородность регулирования курения на рабочих местах, а также оценка уровня знаний о вреде табачного дыма и поддержки законодательных мер по запрету курения.

Environmental tobacco smoke exposure of Ukrainian population and potential of workplaces and public places smoking bans

T.I. Andreeva, K.S. Krasovsky (Kiev)

Aim of the study was to estimate second-hand smoke (SHS) exposure of Ukrainian population and to explore its determinants, based on natural heterogeneity of smoking regulation which existed on workplaces before legislation adoption, and to assess population awareness of SHS-related harm and support for smoking ban in workplaces and public places.